

Gheorghe Mănucu-Adameșteanu

Continuăm cronică cercetărilor arheologice efectuate de Muzeul Municipiului București, inițiativă reluată în anul 1992 (pentru cercetările din perioada 1981-1989)¹, continuată, cu pauze și scăpări, în anul 1997 (pentru cercetările din perioada 1990-1996)² și în anul 1999 (pentru cercetările din perioada 1997-1998)³. În scopul completării informațiilor referitoare la stațiunile arheologice din București și de pe raza județului Ilfov, lista șantierelor arheologice sistematice și de salvare este însoțită și de prezentarea cercetărilor de suprafață.

Cercetările sunt prezentate în ordinea alfabetică a toponimelor, pe ani, incluzându-se, atunci când este cazul, șantierele omise în cronicile anterioare.

A. Cercetări arheologice sistematice

Chitila (2000-2004), responsabili de șantier: Vasile Boroneanț, Gh. Mănucu-Adameșteanu; colectiv: Andrei Bălășescu, Adina Boroneanț, Cătălin Nicolae, Irina Nicolae, Valentin Radu⁴.

În anii 2000-2004 au fost continuate săpăturile arheologice sistematice la *tell*-ul neolitic, dezvelindu-se locuințe din faza cea mai veche Vădastra (Bolintineanu), din etapele Giulești și Spanțov ale culturii Boian și din cultura Gumelnița. S-au recoltat materiale noi constând în ceramică, unelte din silex, corn și os, precum și un număr important de statuete Boian și Gumelnița.

În anul 2004, pe lângă necropola din epoca neolitică, a fost cercetat și un mormânt din secolele XVI-XVIII, aparținând așezării din partea de Est a stațiunii, încă necercetată.

În anii 2000-2001 s-au reluat și săpăturile în așezarea de la vest de *tell*, din epoca dacică, secolele III-I a. Chr., dezvelindu-se locuințe, gropi de bucate, materiale ceramice, din bronz și fier.

În anul 2001 au început și săpăturile la stațiunea de pe Ostrovul Colmatat, cu aspect de cetățuie, în care au fost identificate nivele de locuire din epoca bronzului – cultura Tei, din timpul culturii

¹ Zănescu 1992, p. 363-371.

² Miu 1997, p. 349-356.

³ Sandu-Cuculea 1999, p. 379-382.

⁴ Prezentarea săpăturilor de la Chitila este realizată de Vasile Boroneanț.

Chilia-Militari, din secolele III-V p. Chr., precum și din epoca feudală (secolele XVI-XVIII). Pentru toate aceste locuiri au fost identificate locuințe, materiale ceramice, vetre de foc, unelte de os, corn sau din bronz și fier.

În nivelele de locuire din secolele III-V p. Chr., în locuințele-atelier și în jur, au fost recoltate numeroase unelte, arme, obiecte de podoabă din fier, bronz, argint, monede și un sceptru creștin din bronz. În așezarea aceasta s-au găsit și piese fragmentare din sticlă. De o deosebită importanță sunt mandibulele de cal, bovidu sau piese din scheletul altor animale de talie mai mică, pe care se află o scriere inedită, cu semne din înțepături succesive de caracter simbolic, a căror studiere și descifrare este în curs de desfășurare.

Militari-Câmpul Boja (1999, 2001-2003), responsabil de șantier: Mircea Negru⁵.

În anul 1999 au continuat săpăturile sistematice, reluate în anul 1996 în sectorul A al stațiunii. Obiectivul principal al campaniilor de săpături arheologice din anii următori (2001-2003) a fost delimitarea perimetrului sitului. În acest scop au fost efectuate sondaje în sectoarele C și D, situate la extremitățile de est și vest. În campaniile prezentate au fost practicate un număr de 19 secțiuni și 5 casete cu o suprafață totală de 630 mp. În total au fost cercetate un număr de 35 de complexe arheologice (bordeie, gropi și un atelier de prelucrare a bronzului).

Epoca bronzului

În epoca bronzului a fost încadrată o singură groapă. Materialul arheologic descoperit constă în fragmente ceramice, de lut ars și oase de animale. Ceramica din epoca bronzului descoperită în cursul cercetărilor din anii 1999, 2001-2003 este decorată cu motive specifice culturii Tei, fazele III-IV.

Hallstatt

În secțiunea S. 42 din anul 2002 a fost descoperită și cercetată o groapă din prima epocă a fierului. Materialul arheologic constă în fragmente de vase ceramice, fragmente de lut ars și oase de animale.

La Tène

Materialul arheologic din a doua epocă a fierului a fost descoperit în stratul de cultură, și într-un singur caz, într-o groapă. S-a înregistrat prezența fragmentelor de vase ceramice cilindrice, decorate cu butoni semilunari, triunghiulari și brâuri alveolate.

Secolele II-III p. Chr.

Bordeiul nr. 26, descoperit în anul 2003, are o importanță

⁵ Prezentarea săpăturilor de la Militari-Câmpul Boja este realizată de Mircea Negru.

specială pentru cronologia aşezării de tip Militari-Chilia. Unele materiale descoperite în interior (mărgelele din sticlă şi un fragment de vas roman decorat în tehnica barbotinei) au permis datarea sa în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului al II-lea p. Chr. şi prima jumătate a celui următor. Aceeaşi datare a fost atribuită şi unei gropi descoperite în apropierea acestui bordei.

Secolul III p. Chr.

Din secolul al III-lea p. Chr. datează un atelier de prelucrare a bronzului şi opt gropi. Acestea au fost datate, pe baza ceramicii modelate cu mâna sau la roată, precum şi a unui pandantiv din bronz, între limitele generale ale aşezării, respectiv mijlocul şi al treilea sfert ale secolului al III-lea p. Chr.

Secolele III-IV p. Chr.

În secolele III-IV p. Chr. au fost datate un număr de şase gropi de mici dimensiuni, descoperite în secţiunea S. 42, din sectorul C. La baza acestei datări se află materialul arheologic, limitat la câteva fragmente de vase ceramice. Şi campania din octombrie 2004, ale cărei rezultate sunt în curs de prelucrare, a confirmat, în sectorul C, existenţa unor urme de locuire atribuibile secolelor III-IV p. Chr.

Secolele IV-V p. Chr.

În secolele IV-V p. Chr. au fost datate un număr de şase gropi de mici dimensiuni descoperite în secţiunea S. 42 din sectorul C. a. Datarea se bazează pe materialul arheologic recoltat, destul de sărac, format doar din puţine fragmente de vase ceramice.

Secolul V p. Chr.

Bordeiele nr. 24 şi 25 pot fi datate în secolul al V-lea p. Chr., chiar prima jumătate a acestui secol, pe baza ceramicii şi a unui platou modelate cu mâna.

Secolul VI p. Chr.

Cercetările din anii 1999 şi 2002 au dus la descoperirea şi cercetarea unui număr de patru bordeie şi o groapă din secolul VI p. Chr. Bordeiele aveau, într-unul din colţuri, un cuptor menajer realizat prin scobire într-un bloc de lut cruţat. În general, cele mai numeroase materiale arheologice, în special ceramică, au fost descoperite în interiorul şi în apropierea acestor cuptoare.

Secolele XVIII-XIX

Din această perioadă datează două bordeie cercetate în campania din anul 1999. Inventarul lor consta în fragmente de cărămizi, fragmente de vase ceramice şi obiecte din fier. Aceste complexe arheologice aparţin satului Boja, care este atestat de izvoarele cartografice pe teritoriul actual al sitului arheologic.

Rezultatele cercetărilor arheologice întreprinse până în anul

2003 au fost valorificate în cadrul unor articole și rezumate publicate sau aflate sub tipar în reviste de specialitate⁶.

B. Cercetări arheologice de salvare

1996

București, Calea Victoriei nr. 12: Biserica și Hanul Zlătari.

Biserica (1978, 1996)⁷

Prima mențiune documentară a unei biserici (probabil din lemn ?), ctitorie a meșterilor argintari (zlătarii)⁸ datează de la 1667, august 25⁹.

Pe locul acestei biserici a fost construită, la 1705, mănăstirea Zlătari, ctitor fiind spătarul Mihai Cantacuzino; afectată de cutremurele din 1802 și 1838, biserica a fost dărâmată în anul 1850, între 1850-1852 fiind reclădită alta, după planurile lui Xavier Villacrosse, pictura fiind a lui Gheorghe Tattarăscu.

Cercetările arheologice de salvare sunt în măsură să aducă unele precizări în legătură cu întemeierea primului lăcaș de cult: pe baza materialului numismatic - un aspru de la sultanul Murad al III-lea (1574-1595) și un dinar de la împăratul Rudolf al II-lea (1576-1608)¹⁰ - se poate aprecia că în a doua jumătate a secolului al XVI-lea aici funcționa un cimitir care, desigur, se formase în jurul unei biserici¹¹. Cercetările arheologice din anul 1978 au surprins mai multe morminte și o parte din fundația de cărămidă a unei biserici, datată în secolul al XVI-lea. Cu ajutorul descoperirilor din anul 1996, încadrarea cronologică poate fi restrânsă la a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

În cursul anului 1996, cu ocazia unor lucrări pentru instalarea unor conducte, pe trotuarul din fața bisericii, între strada Lipscani și strada Stavropoleos, au fost descoperite alte morminte (bărbați, femei, copii) ce făceau parte din cimitirul format în jurul bisericii.

⁶ Vezi bibliografia de la sfârșitul articolului.

⁷ Sandu-Cuculea 1999, p. 379-380, omite acest șantier.

⁸ Iorga 1939, p. 90.

⁹ Stoicescu 1961, p. 328, nota 2 - document aflat la Arh. Naț., mănăstirea Cotroceni, XXV/18.

¹⁰ Monedele au fost identificate de Ana-Maria Velter de la Muzeul Național de Istorie a României și Aurel Vâlcu, de la Cabinetul Numismatic al Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" din București.

¹¹ Un alt dinar bătut între 1500-1502, de Wladislav al II-lea (1490-1516), a fost refolosit în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, după cum indică celelalte descoperiri monetare.

Descoperirile sunt modeste și reprezintă, aproape în exclusivitate, obiecte de podoabă (inele, cercei, mărgel, paiete) sau accesorii vestimentare (copci, nasturi).

București, Calea Victoriei: Hanul Zlătari (1978, 1996)

Hanul și-a împletit existența cu cea a bisericii, fiind un han mănăstiresc, construit la începutul secolului al XVIII-lea, de spătarul Mihai Cantacuzino; în anul 1806 avea 31 de camere, golite pentru birourile comandamentului general al armatei ruse, pentru ca în anul 1852 să fie menționate aproape 200 de camere și prăvălii. Hanul a fost demolat în anul 1903¹².

În vara anului 1978, pe un teren viran cuprins între Calea Victoriei, str. Lipscani și str. Stavropoleos, s-au făcut excavații pentru fundațiile unor noi imobile. Cu această ocazie, în partea de nord - str. Lipscani, colț cu Calea Victoriei, s-a dezvelit o suită de pivnițe ale hanului Zlătari, care se desfășoară pe o lungime de 31 m și o lățime de 14 m, în lungul străzii Lipscani. Partea de sud a hanului, în lungul străzii Stavropoleos, a putut fi cercetată pe o lungime de 33 m (până la Carul cu bere) și pe o lățime de 12 m.

În cursul anului 1996 au fost cercetate, pe Calea Victoriei, în porțiunea de trotuar dintre str. Lipscani și str. Stavropoleos, mai multe pivnițe: cu această ocazie a fost descoperit un bogat material ceramic, vase întregi și întregibile, din secolele XVIII-XIX.

1998

București, str. Poștei: Hanul Stavropoleos (1998-1999), la intersecția dintre strada Stavropoleos și strada Poștei, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu-Adameșteanu; colectiv: arhitect Monica Mărgineanu Cârstoiu de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, București.

Lucrările pentru construirea unui punct de transformare a energiei electrice, începute de către Banca Națională a României în luna octombrie 1998, au dus la dezvelirea unor ziduri de cărămidă în mijlocul străzii Stavropoleos, în imediata vecinătate a bisericii cu același nume.

Cercetările arheologice inițiate cu această ocazie au degajat tronsoane fragmentare de ziduri, care, prin dimensiunile diferite ale cărămizilor (30 x 14,5 x 3, 5 cm; 29,5 x 16 x 4 cm) și detaliile

¹² Stoicescu 1961, p. 112-113; Potra 1985, p. 106-110.

constructive, sugerează existența mai multor etape de edificare¹³. În această primă campanie arheologică a fost dezvelită o pivniță dreptunghiulară, ale cărei dimensiuni interioare sunt 5,32 x 3,40 m. Pivnița a fost folosită de către un negustor a cărui marfă a fost descoperită în cantitate mare (circa 500 de recipiente): vase de ceramică locală (cca 130 ex.) și de import (cca 300 ex.), vase de sticlă (cca 90 ex.), depozit care constituie un indicator al gradului de inserție a Bucureștilor în rețeaua schimburilor comerciale internaționale.

Cercetările au continuat în cursul anului 1999, pe strada Poștei fiind degajate mai multe încăperi juxtapuse pe direcția est-vest.

Aceste săpături de salvare au permis localizarea vestigiilor hanului Stavropoleos, care, conform documentelor istorice, era unul din cele mai importante din Bucureștii secolelor XVIII-XIX¹⁴.

București, Calea Victoriei nr. 37 B: „Teatrul Național”, (1998-1999, 2004), responsabil de șantier Gheorghe Mănușu Adameșteanu; colectiv: arhitecți Monica Mărgineanu Cârstoiu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, București), Virgil Apostol (Muzeul Național de Istorie a României, București), Ștefan Bălci (Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București).

În toamna anului 1998 au început lucrările arheologice pentru cercetarea fundațiilor „Teatrului Național” și a terenului din jur. Săpăturile, eşalonate pe mai multe campanii, au evidențiat existența mai multor etape de locuire.

Cea mai veche descoperire, un *foliis* de la împăratul Iustinian al II-lea (705-711), constituie o apariție izolată, dar în vecinătate, la „Curtea Veche”, sunt cunoscute elemente ale culturii materiale din secolele VI-VII.

Cel mai vechi nivel de locuire, din care au fost cercetate două gropi menajere, datează din secolele XV-XVI și constituie cea mai nordică atestare arheologică pentru perioada de început a orașului.

Pe baza materialelor arheologice și numismatice se poate aprecia că zona a fost locuită în secolul al XVIII-lea, în a doua

¹³ Pentru izvoarele scrise și primele cercetări arheologice din acest punct vezi Marchiș, C. Bălan, D. Mohanu, Gh. Mănușu-Adameșteanu 2000, *passim*; Mănușu-Adameșteanu 2000, p. 23-24.

¹⁴ Pentru descoperirile arheologice din acest punct, vezi: Mănușu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Ingrid Poll, B. Constantinescu 2000 a, p. 1-48; Mănușu-Adameșteanu, Elisabeta Drăgan, Ingrid Poll, Dan Căpățână 2002 a, p. 95-125.

jumătate a acestui secol fiind construit hanul Filaret.

Din informațiile istorice, dincolo de hanul Filaret, spre Dâmbovița, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, terenul era nelocuit¹⁵.

1999

București, str. Ion Câmpineanu: Hanul Filaret (1999, 2004), responsabil de șantier: Gheorghe Mănucu-Adameșteanu; colectiv: arhitecți Monica Mărgineanu Cârstoiu, Virgil Apostol, Ștefan Bâlici și ref. Cristian Nestorescu.

În primăvara anului 1999, cercetările arheologice de pe amplasamentul „Teatrului Național” au fost extinse pe strada Ion Câmpineanu: la circa 16 metri vest de Calea Victoriei, în pantă, pe mijlocul străzii, au fost surprinse tronsoane de zid construit din cărămidă, ce au aparținut hanului Filaret. De la -2,10 m până la -2,50 m, raportat la nivelul străzii, a fost surprinsă o depunere cu materiale arheologice din secolele XVIII-XIX (ceramică smălțuită, vase de sticlă).

Cu ocazia cercetărilor arheologice din anul 2004, de pe amplasamentul „Teatrului Național”, au mai fost descoperite și alte ziduri de cărămidă aparținând acestui han¹⁶.

București, strada Colței nr. 8, sector 1, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu Adameșteanu.

În primăvara anului 1999 s-au efectuat săpături arheologice de salvare pe un amplasament cu o lungime de 24 m și o lățime de 5 m, aflat la intersecția cu strada Șelimbăr: aici se afla un imobil, parțial demolat, din care se mai păstra fațada de la parter și un ancadrament al ușii principale pe care se mai putea citi “1848”.

Decaparea inițială, efectuată de constructor până la intervenția arheologului, a pus în evidență mai multe fundații din cărămidă. După curățarea terenului de dărâmături și îndepărtarea unui strat de pământ, gros de 0,20-0,30 m, a început cercetarea zonei, de la nord spre sud. Au fost delimitate opt spații-pivnițe, compartimentate prin ziduri de cărămidă. Orientarea și suprapunerile unor tronsoane de

¹⁵ Mănucu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Mihaela Mănucu-Adameșteanu, V. Apostol, Ș. Bâlici, E. Oberländer-Târnoveanu, Ana-Maria Velter 2005, *passim*.

¹⁶ Mănucu-Adameșteanu, C. Nestorescu 1999, p. 20, precum și studiile referitoare la hanul Filaret din Mănucu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Mihaela Mănucu-Adameșteanu, V. Apostol, Ș. Bâlici, E. Oberländer-Târnoveanu, Ana Maria Velter 2005, *passim*.

ziduri, precum și dimensiunile diferite ale cărămizilor oferă repere pentru identificarea mai multor etape constructive.

Pe baza materialului ceramic - fragmente de vase smălțuite - se poate aprecia că locuirea coboară până în secolul al XVII-lea.

În camera 2 s-a descoperit un depozit de ceramică smălțuită și vase de sticlă, din prima jumătate a secolului al XIX-lea (peste 200 de exemplare), afectat de intervențiile ulterioare - se constată o nivelare masivă, cu numeroase urme de arsură, care ar corespunde marelui incendiu de la 1847, care a mistuit două case mari și 22 de prăvălii din mahalaua Colței¹⁷.

București, Parcul Tineretului – Dealul Piscului. Măicăneștii de pe Dâmbovița (1983, 1984, 1988, 1989, 1991, 1992, 1999), responsabil de șantier: Gheorghe Mănucu-Adameșteanu; colectiv: Bogdan Tănăsescu, Cristian Nestorescu.

Satul Măicănești, a diacului Tatomir și a fiilor săi, este pomenit într-un act din 18 octombrie 1560. Moșia din dealul Măicănești, “den jos de București”, este menționată la 12 (14) decembrie 1662.

Cercetările arheologice desfășurate cu intermitențe (1984, 1988-1989) de Radu Ciuceanu au pus în evidență, în partea de sud-est a parcului, o necropolă medievală (în campaniile arheologice din 1984 și 1988 au fost cercetate 50 de morminte)¹⁸, cu un inventar impresionant, ce a fost atribuită satului “Măicănești ot Dâmbovița”, un sat cu același nume fiind localizat pe malul Colentinei “Măicănești ot Colentina”. Descoperirea unui inventar funerar de excepție – veștminte țesute din fir de metal prețios, inele sigilare de argint – pare să probeze înmormântarea unor persoane cu o poziție socială deosebită, satul aflându-se ”în primul cerc ale satelor satelit ale capitalei”.

Pe baza inventarului funerar, publicat parțial, s-a apreciat că această necropolă a existat de la sfârșitul secolului al XIV-lea până la sfârșitul secolului al XVI-lea¹⁹.

Cercetările arheologice ulterioare - Mioara Turcu, Gheorghe Mănucu-Adameșteanu (1991-1992), desfășurate în extremitatea estică a Parcului Tineretului, paralel cu strada Urcușului, au surprins complexe de locuire și materiale arheologice care atestă existența unei locuiri ce începe în epoca bronzului și consemnează o

¹⁷ Mănucu-Adameșteanu, Dan Căpățână, Ingrid Poll, B. Constantinescu 2001, p. 19-55.

¹⁸ Georgescu 1992, p. 211-213.

¹⁹ Ciuceanu 1992, p. 205-209.

continuitate remarcabilă în mileniul I și II (secolele II-III, VI, X-XI și XVIII-XIX)²⁰.

În vara anului 1999, cu ocazia unor lucrări de canalizare pe strada Intrarea Urcușului, situată lângă Parcul Tineretului, au fost dezvelite câteva morminte de înhumăție. Cercetarea arheologică, care a vizat numai traseul pentru instalarea conductelor, a dus la dezvelirea a 19 morminte din secolele XVI-XVII²¹: plasarea într-o zonă periferică explică inventarul funerar sărac - un inel, o verigă de cerceș și trei aspri (M 5, M 10, M 11) de la sultanul Süleyman I (1520-1566) și o piesă neprecizată din secolul al XVII-lea²².

2000

București, strada Piscului nr. 3: Biserica “Cărămidarii de Jos”, responsabil de șantier: Gheorghe Mănușu-Adameșteanu.

În partea de sud-vest a orașului București, pe malul drept al Dâmboviței, pe strada Piscului nr. 3, sector 4 (vechea mahala Cărămidarii de Jos), se află biserica actuală, cu hramul Sf. Mare Mucenic Gheorghe, Sf. Mucenic Dimitrie, Sf. Mucenic Trifon.

Mahalaua “Cărămidarii de Jos” este atestată pentru prima dată la 12 aprilie 1744, într-un document privind vânzarea de vin, în care apare ca martor “Stanciul pârcălabul ot Cărămidarii de Jos”²³.

În cursul anului 1923, cu ocazia săpării fundației Ateneului cultural, “s-au găsit monede de argint și de aramă, ungurești și nemțești, datând dintre anii 1582 și 1630”²⁴. Acestea par să documenteze existența unui cimitir format pe lângă prima biserică, de lemn, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, ctitorie atribuită lui Vâlcu Grădișteanu.

Prima mențiune a bisericii apare într-un înscris din anul 1704 al preotului Anton sin diacon Matei pe Liturghierul de la 1680: “beseacă ce au ridicat Vîlcu vel ban”²⁵.

Cercetarea arheologică de salvare, impusă de lucrări de consolidare ale bisericii actuale, a pus în evidență o biserică de zid, mai mică, construită spre sud de actualul edificiu. Cea mai veche monedă descoperită în cimitir, o para de la sultanul Abdülhamid I

²⁰ Mănușu-Adameșteanu 1996, p. 22-23.

²¹ Mănușu-Adameșteanu, B. Tănăsescu, C. Nestorescu 2000, p. 22-23.

²² Monedele au fost identificate de Aurel Vîlcu, de la Cabinetul Numismatic al Institutului de Arheologie “Vasile Pârvan” din București.

²³ Giurescu 1979, p. 211.

²⁴ Tătărău 1983, p. 42: informația, neverificabilă, o preluăm cu rezervele de rigoare, deoarece unele date au fost interpretate eronat de autor.

²⁵ *Ibidem*, p. 42-43.

(1774-1789), ne dovedește că biserica era în funcțiune în această perioadă, dar trebuiesc amintite încă două parale din secolul al XVIII-lea, neidentificate cu certitudine, care mai pot coborî momentul de început al acestui cimitir. În pronaos a fost dezvelit un cavou central, dublu, în care erau înmormântate două femei, datarea fiind asigurată de nouă și, respectiv, patru monede românești, emisiuni din anul 1867. Cavoul, descoperit în pronaos, ne arată că biserica a existat, cel puțin, până în anul 1867; alături va fi pusă temelia bisericii actuale, terminată în anul 1870²⁶.

În jurul bisericii vechi funcționa un cimitir modest, al mahalalei, din care au fost surprinse peste 20 de morminte, care se pot data în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea. Acesta a funcționat până în anul 1867, când au fost interzise înmormântările pe lângă biserică. Cimitirul era destul de întins, un mormânt datat cu o monedă din anul 1816, fiind descoperit cu ocazia construirii blocurilor din vecinătate, în anul 1979²⁷.

Sondajele arheologice practicate în cursul anului 2000, au dezvelit fundațiile unei **biserici din cărămidă**, construită în secolul al XVIII-lea, care este ulterioară anului 1745 – deci nu biserica din lemn a Năstureilor – dar nu au putut să clarifice momentul constructiv, ctitorul și planul bisericii²⁸.

București, Străulești-Măicănești, responsabil de șantier Panait I. Panait; colectiv: Vasilica Sandu-Cuculea.

Stațiunea arheologică se află în partea de N-E a municipiului București, pe malul stâng al râului Colentina, fiind identificată în cursul unor cercetări de suprafață din anul 1960. Cele peste 20 de campanii arheologice desfășurate de-a lungul timpului au pus în evidență dovezi de locuire din neolitic, bronz și din secolele II–IV, VI–VII, X–XI, XIV–XVI.

Construirea unui ansamblu de vile particulare a necesitat o intervenție de urgență pentru cercetarea complexelor arheologice surprinse de excavațiile mecanice. Cu această ocazie a fost executată și o secțiune de 60 x 1,00 m (S XXXIX), care a fost amplasată pe muchia terasei.

Așezarea din secolele VI–VII

Au fost cercetate integral o locuință și două bordeie, fiecare

²⁶ Atlas-ghid 2000, vol. II, p. 244 – pe baza istoricului bisericii, se menționează că biserica veche a existat până în anul 1854, informație corectată de rezultatele cercetărilor arheologice

²⁷ Tătăramă 1983, p. 47.

²⁸ Mănușu-Adameșteanu 2001, p. 48-49.

având un cuptor amenajat în lut. Inventarul ceramic - fragmente de oale, tipsii - este sărăcăcios.

Așezarea din secolele X-XI

Au fost cercetate, parțial, o locuință de suprafață și un bordei cu un cuptor de lut.

Majoritatea inventarului ceramic este reprezentat de vase decorate cu striuri. Ceramica cenușie, cu decor lustruit este rară, argument ce sugerează datarea acestor complexe în secolele X-XI.

Așezarea din secolul XVI - satul Măicănești

Locuințele surprinse și cercetate parțial – una de suprafață, trei ușor adâncite și două bordeie – se găsesc la circa 300 m vest de nucleul satului. Materialul extrem de sărăcăcios - numai câteva fragmente ceramice - sugerează abandonarea ordonată a caselor, după anul 1560²⁹.

2001

București, strada Covaci, nr. 15-17, responsabil de șantier Mircea Negru.

Cercetările arheologice întreprinse în București, str. Covaci nr. 15-17 s-au încheiat cu descoperirea unor urme de locuire din secolele III-II a. Chr., VI-VII p. Chr., precum și a unor complexe de locuire din secolele X-XI, XVII-XVIII și XIX-XX. Pentru prima dată au fost semnalate urme de locuire din secolele III-II a. Chr.

Complexele arheologice medievale (Bordeiul nr. 1 din secolele X-XI, Bordeiul nr. 2 din secolul al XVII-lea și clădirea cu structură de lemn din secolul al XVIII-lea) au fost parțial distruse de amenajările din secolele XIX-XX.

Zona a fost intens locuită în secolele XIX-XX, când acolo a fost construită o structură urbană de tip modern. În ultimele decenii ale secolului XX imobilele au fost demolate³⁰.

Comuna Brănești, jud. Ilfov, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu-Adameșteanu.

În cursul lunii iunie au fost efectuate săpături pentru eliberarea terenului de sarcină arheologică pe un teren aflat pe malul lacului Pasărea unde, prin cercetări de suprafață, fusese semnalată prezența unor materiale arheologice (ceramică, chirpic) și urme de arsură ce păreau să provină de la o instalație de foc, toate putând fi atribuite culturii Dridu (secolele X-XI).

²⁹ Panait I. Panait, Vasilica Sandu-Cuculea 2001, p. 49-51.

³⁰ Negru 2002, p. 72-75.

Instalația de foc

La -0,40 m față de nivelul actual de călcare a fost dezvelit un cuptor menajer, amenajat într-un bloc de pământ cruțat. Cuptorul, de formă ovală, avea dimensiunile de 1,60 x 1,24 m și pereții păstrați pe o înălțime de 0,25 m. În umplutura lui, deasupra unei vetre bine arse, s-au găsit câteva fragmente ceramice din pastă nisipoasă, provenind de la vase borcan, caracteristice culturii Dridu.

Pentru obținerea unor informații suplimentare, absolut necesare (cuptor în aer liber sau instalație de foc din interiorul unei locuințe) a fost trasată o casetă cu laturile de 3 x 4 m.

În umplutura din fața cuptorului, pe o lățime de 0,90 m și o lungime de 1,60 m, s-a conturat zona de alimentare a cuptorului. Materialul ceramic recoltat ilustrează două categorii “clasice” pentru cultura Dridu: borcane din pastă nisipoasă, decorate cu motive incizate (fascicule în val sau linii orizontale care acoperă toată suprafața vaselor) și oale cu toartă, confecționate din pastă fină, cenușie, decorate cu motive lustruite.

În cele două secțiuni trasate au fost descoperite fragmente ceramice care pot fi puse în legătură cu etape de locuire din secolele III-IV și XIII-XIV, fără a se putea identifica vreun complex de locuire³¹.

Satul Domneștii de Sus, jud. Ilfov, responsabil de șantier Aristide Ștefănescu.

Necesitatea construirii unei locuințe parohiale a prilejuit o intervenție arheologică de salvare, într-o zonă aflată la est de altarul bisericii actuale. Cele două secțiuni au surprins mai multe morminte din cimitirul aflat în jurul bisericii: dintre acestea, unul singur avea depuse, deasupra sicriului, trei monede de la domnitorul Carol I (emisiuni din 1867 și 1881), restul fiind lipsite de inventar.

Relația stratigrafică dintre aceste morminte indică existența unui cimitir mai vechi (M 2, M 3), format în jurul unei biserici anterioare, construită, probabil, din lemn³².

Biserica actuală din Domneștii de Sus, purtând hramul „Cuvioasa Paraschiva”, este considerată a fi o construcție de inspirație cantacuzină³³.

³¹ Mănucu-Adameșteanu 2002, p. 65-66.

³² Ștefănescu 2003, p. 123-135.

³³ *Ibidem*, p. 131. Vezi și Tereza Sinigalia, “Un monument puțin cunoscut din preajma Bucureștilor” (în volumul de față).

București, strada Armand Călinescu, nr. 19, sector 3, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu-Adameșteanu.

Săpătura arheologică desfășurată în perioada iunie-iulie, a avut ca obiect cercetarea fundațiilor unei clădiri demolate la începutul deceniului nouă al secolului XX, când țesutul urban al zonei a fost grav alterat prin trasarea unei noi artere de circulație - actuala stradă Armand Călinescu. Pe amplasamentul respectiv, în anul 1899, a fost ridicată o clădire care se regăsește în toate planurile cadastrale până în anul 1980.

Cercetarea arheologică a fost în măsură să aducă unele precizări în ceea ce privește funcția îndeplinită de clădirea existentă pe acest amplasament, într-o perioadă anterioară anului 1899³⁴. Dezvelirea unui subsol cu ziduri din cărămidă a permis înregistrarea unor detalii interesante. Inventarul arheologic descoperit, relevant prin specificul său - flacoane de capacități diferite (50, 100, 150 ml), spatulă din os, pipete din sticlă de dimensiuni diferite și o serie de vase din sticlă - indică utilizarea spațiului în cauză drept depozit al unei farmacii.

Inscripțiile de pe pereții vaselor de sticlă confirmă utilizarea acestora în scop farmaceutic. Unul dintre recipiente, cu o capacitate de 150 ml, este inscripționat cu textul "Farmacia Curții regale F. Brus București".

Se cuvine subliniat că, până în momentul de față, obiectele descoperite pe strada Armand Călinescu nr. 19 ilustrează inventarul celei mai vechi farmacii cunoscute pe teritoriul capitalei³⁵.

București, strada Șelari nr. 5, sector 3, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu-Adameșteanu

Săpăturile arheologice de salvare s-au desfășurat în perioada octombrie-noiembrie 2002 și s-au axat pe cercetarea mai multor pivnițe ale unei clădiri prăbușite la cutremurul din martie 1977, aflată la intersecția străzilor Șelari și Covaci.

La o adâncime de -3,80-4,00 m, a fost surprinsă o porțiune dintr-un pavaj de cărămidă, reprezentând pardoseala unei pivnițe. Ea a fost amenajată pe o nivelare de cărămizi și material arheologic (fragmente de ceramică smălțuită locală și ceramică de import - faianță și porțelan) din secolul al XIX-lea. Corelarea informațiilor

³⁴ Pentru cercetările arheologice vezi Mănucu-Adameșteanu 2003, p. 66-67.

³⁵ Pentru detalii privind istoria farmaciei în București vezi Mănucu-Adameșteanu, Elisabeta Drăgan-Bovo, Ingrid Poll, Irina Zamfirescu 2003 c, p. 26-63.

arheologice și documentare ne permite să apreciem că pivnița aparținea unui imobil construit după incendiul din anul 1847.

Podeaua de cărămidă este suprapusă de o pardoseală de ciment, ce aparține unei clădiri moderne. Din păcate, în momentul construirii fundațiilor pentru această clădire, tot terenul a fost nivelat, construcțiile anterioare fiind distruse³⁶.

București, strada Șepcari nr. 16, sector 3, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu-Adameșteanu; colectiv: arhitecți Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Virgil Apostol, Ștefan Bâlici.

Lucrările s-au desfășurat în intervalul noiembrie 2002-februarie 2003 și au avut ca obiectiv degajarea unor pivnițe aflate în zona adiacentă fațadei dorsale a imobilului.

Au fost dezvelite trei încăperi, construite din cărămidă, care reprezintă porțiuni ale unor pivnițe care se extind în partea opusă clădirii, spre terenul învecinat.

În lipsa unui material arheologic mai abundent - doar câteva fragmente ceramice din secolele XVIII-XIX - datarea ansamblului cercetat se bazează, în exclusivitate, pe observarea stratigrafiei și a succesiunii fazelor de construcție. Pe acest amplasament a existat un edificiu, care, în faza a doua, a fost afectat de focul din 1847. Prezența în pământul de umplutură al pivnițelor a unei monede de 10 bani, emisă de domnitorul Carol I, la 1867, poate fi o dovadă a faptului că, în acel moment, încăperile erau dezafectate.

O descoperire deosebită a fost făcută în interiorul clădirii actuale, la subsol, unde se efectuau lucrări de consolidare a zidurilor: la -0,10-0,30 m, sub podeaua de ciment a unei pivnițe, au fost găsite fragmente mari de ceramică. Extinderea cercetării pe o suprafață de 3 x 3 m, a dus la descoperirea parțială a unui depozit. De aici au fost recuperate circa 150 de recipiente din ceramică locală - oale cu toartă, ulcioare, capace, ligheane, străchini, castroane - și de import - faianță și porțelan englezesc - dar și vase din sticlă - carafe și recipiente de capacitate mică. Depozitul aparținea unui negustor ce-și desfășura activitatea în zona "pazarului" de la "Curtea Veche". Pivnița care adăpostea marfa a fost distrusă în urma focului de la 1847, terenul a fost nivelat și peste ea a fost construit actualul edificiu³⁷.

³⁶ Mănucu-Adameșteanu 2003 a, p. 68.

³⁷ Mănucu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, V. Apostol, Ș. Bâlici 2003 b, p. 67-68.

Pipera, comuna Voluntari, jud. Ilfov, responsabil de șantier: Gheorghe Mănușu-Adameșteanu.

Săpăturile arheologice au avut ca obiectiv cercetarea unei terase aflată în intravilanul localității Pipera, pe malul bălții omonime: pentru aceasta au fost trasate două secțiuni - S 1 (20x2 m), paralelă cu strada Vârtejului și S 2 (30x2 m), paralelă cu malul bălții Pipera.

În cele două secțiuni, imediat sub arabil, au fost descoperite câteva fragmente ceramice lucrate cu mâna. Cu o singură excepție - buza unui vas cu marginea rotunjită și subțiată - ele reprezintă panse atipice ale unor recipiente de mici dimensiuni. La aceste descoperiri se adaugă câteva fragmente de chirpic.

Toate aceste urme sporadice s-au găsit în strat, până la o adâncime de -0,60-0,70 m, sub care se află solul viu, de culoare castanie.

Materialul arheologic recoltat pare să indice o locuire atribuibilă, prin caracteristicile morfologice ale ceramicii, epocii bronzului.

București, Calea Victoriei, nr. 9, responsabil de șantier Gheorghe Mănușu-Adameșteanu; colectiv: arhitect Dan D. Ionescu (Institutul Național al Monumentelor Istorice, București).

În vederea construirii unei clădiri pentru birouri, proprietarul terenului, Compania Națională "Loteria Română" S.A., a început demolarea cu mijloace mecanice a corpului B (clădire cu parter) din ansamblul edificat existent la adresa menționată. Imobilul fusese construit în perioada cca 1890-1911, peste fundațiile unui paraclis ridicat de Enăchiță Văcărescu, a cărui existență este atestată pe planul Ernst (1791) și pe planul Boroczyn (publicat în 1852).

Cercetările arheologice de salvare s-au desfășurat în perioada 26 martie - 30 aprilie 2004, ocazie cu care au fost identificate și degajate următoarele complexe arheologice, care se eșalonează pe parcursul mai multor etape cronologice (secolele XV-XIX). Trebuie precizat că cercetarea arheologică încă nu s-a încheiat, ultima etapă preconizându-se să se desfășoare în cursul anului 2005.

Cele mai vechi complexe identificate aparțin unui orizont de locuire medievală, databil în secolele XV-XVII. Cele mai timpurii aparțin celei de-a doua jumătăți a secolului al XV-lea (groapa nr. 6, în umplutura căreia s-a găsit ceramică comună - fragmente de vase borcan și oale cu toartă - dar și două vase smălțuite, întregibile,

aparținând categoriei ceramicii smălțuite sgrafittate (un caston de mari dimensiuni și o farfurioară). El corespunde primului orizont de locuire înregistrat în zona Curții Vechi, după construirea unei fortificații (1459-1460) de către domnitorul Vlad Țepeș.

Majoritatea descoperirilor (5 locuințe și 7 grapi menajere) datează din secolul al XVI-lea, toate locuințele fiind distruse în urma unor incendii – unul dintre acestea ar putea fi cel din anul 1595, când Sinan Pașa a incendiat Bucureștiul.

Formele ceramice folosite sunt relativ puține și aparțin, în proporție de circa 90 %, ceramicii comune, nesmălțuite: oala cu toartă, cu buza înălțată, reprezintă tipul predilect, alături de care apar borcane, ulciorașe, capace. Ceramica smălțuită este surprinzător de puțină – ne aflăm în vecinătatea Curții Domnești – dar procentul scăzut este compensat printr-o varietate mult mai mare a formelor: farfurii, castroane, străchini, ulcioare.

O categorie aparte, surprinzător de bine reprezentată, o constituie cahlele, dintre care doar o mică parte sunt acoperite cu un smalt de culoare galbenă sau verde : cahle cilindrice, discuri decorative sau plăci dreptunghiulare.

Peste acest nivel de locuire din secolul al XVI-lea a fost ridicată o biserică (B 1) cu fundații de cărămidă, din care a fost identificată *in situ* numai latura de nord.

Peste aceasta a fost construită o altă biserică (B 2), cu plan rectangular și pridvor vestic poligonal. Biserica 3 pare să fi fost edificată într-o etapă imediat următoare, păstrând orientarea și planul precedentei (B 2), dar având dimensiuni mai mari.

Intr-o relație cronologică și funcțională încă neclarificată cu aceste edificii de cult se păstrează părți din două construcții cu ziduri înguste (C 1 și C 2), ultima având două etape cronologice (C 2 A și C 2 B).

Ultimul moment constructiv este ilustrat prin vestigiile unei biserici (B 4) de dimensiuni mai mari, care este și cea mai bine păstrată.

Sub aspect cronologic, în etapa actuală a cercetării, se pot face următoarele precizări :

- fundațiile primei biserici (B 1) perforează nivelul de locuire din secolul al XVI-lea, care se constituie astfel într-un *terminus post quem* pentru construcția bisericii B 1. La nord de aria ocupată de biserică, a fost descoperită o monedă de la împăratul Maximilian II - un dinar bătut la Kremnitz între anii 1573-1575. Este vorba despre o piesă perforată, provenind probabil din inventarul unui mormânt deranjat, cu ocazia construirii unui pilon cu fundații de beton, la

sfârșitul secolului al XIX-lea. Pe baza acestei mărturii putem presupune existența unui cimitir ce funcționa în jurul uneia dintre primele biserici descoperite (B 1 sau B 2). Ultima monedă – o para de la sultanul Ahmed III (1703-1730)³⁸ - a fost descoperită la NV de pridvorul bisericii B 3. Ca și celelalte ea provine dintr-un mormânt ce a fost, se pare, deranjat de amenajarea fundației construcției C 1. Locul de unde provine și momentul cronologic sugerat ne permite să presupunem că mormântul aparține cimitirului format în jurul bisericii 3. Aici trebuie făcută precizarea că bisericile B 2 și B 3 au zidurile fisurate, situație ce poate fi pus pe seama marelui cutremur din anul 1738 ?

Ultimul edificiu de cult (B 4) poate fi identificat cu paraclisul având hramul "Întâmpinarea Domnului" ctitorit de Ienăchiță Văcărescu. El apare pe planul ofițerului austriac Ernst, dar se presupune că exista din anul 1778. Paraclisul a funcționat până la sfârșitul secolului al XIX-lea, fiind demolat în jurul anului 1890, moment în care începe construirea unei clădiri cu altă destinație.

Pe terenul aflat la nord de aceste monumente au mai fost identificate și dezvelite și alte construcții din perioada evului mediu:

- două tunele din cărămidă, aparținând unor momente constructive diferite, ce pot reprezenta tunele de refugiu sau tunele pentru deversarea apelor ?

Tunelul mic (1), orientat est-vest, a fost dezvelit numai pe o lungime de 1,50 m: a fost construit din cărămizi de dimensiuni diferite (28x14x6cm; 27,50x13x5cm; 27x13,50x4,50 cm). Spre est, intră sub profilul săpăturii, traseul său fiind surprins în curte, în zona pe unde se intră din Calea Victoriei (informații orale de la beneficiar). El a fost distrus, parțial, de construcția unui bazin colector de ape reziduale din secolul XX.

Tunelul mare (2), traversează, în diagonală, de la sud la nord, limita estică a suprafeței cercetate, fiind dezvelit pe mai bine de 10 m: este construit din cărămizi de o singură dimensiune (26x13x5 cm). La interior este pavat cu cărămidă, înălțimea sa fiind de 1,20 m. Din punct de vedere cronologic, tunelul mare este posterior tunelului mic din cărămidă. Ambele tunele suprapun locuința 1, din secolul al XVI-lea, care se constituie astfel într-un *terminus post quem* pentru construcția primului tunel. Tunelul 2 intersectează conducta de apă 1, care datează din secolul al XVII-lea. Având în vedere aceste relații stratigrafice, dar și tipul de construcție, se poate aprecia că cele două

³⁸ Monedele au fost identificate de Ana-Maria Velter și Katiușa Pârvan, de la Cabinetul Numismatic al Muzeului Național de Istorie a României.

tunele au fost construite și au funcționat în cursul secolului al XVIII-lea .

Pe latura de nord a suprafeței cercetate au fost dezvelite și două segmente ale unor conducte din ceramică, pentru aducțiunea apei :

- conducta 1 a fost surprinsă în profilul de est și se îndreaptă, într-o ușoară pantă, spre vest, fiind cercetată pe o lungime de 4 m ; ea este formată din olane cu o lungime de 0,40 m, cu diametrul de 0,14 m, acoperite la interior cu un smalț incolor. Acestea sunt prinse cu un strat de mortar gălbui, sfărâmbicios și protejate cu cărămizi de dimensiuni diferite (26x13x4 cm; 26x12x4,50 cm; 23x12,50x4,50 cm), dispuse « în două ape », pe înălțime. Nivelul la care a fost așezată, la 5 cm deasupra nivelului de fundație de la tunelul 2, nu permitea deversarea în acest tunel, care a fost construit ulterior. Traseul conductei suprapune parțial groapa 1, din secolul XVI, care se constituie astfel într-un *terminus post quem* pentru construcția acesteia și ne permite să apreciem că ea a funcționat în cursul secolului al XVII-lea.

- conducta 2 a fost surprinsă la vest de tunelul 2, având traseul ușor deviat spre nord și se păstrează pe o lungime de 2,60 m: ea este formată din olane cu o lungime de 0,38 m, cu diametrul de 0,15 m, acoperite la interior cu un smalț de culoare verde. Există diferențe față de conducta 1 și la sistemul de protecție al olanelor: acestea sunt montate într-un pat de mortar de culoare alb gălbuie, fin, mai deschis și mai dur decât la prima conductă. Pe lateral, cărămizile sunt dispuse pe lungime, iar la partea superioară există un rând, în care sunt dispuse orizontal; s-a folosit un singur tip de cărămidă (24x12,50x4 cm). Traseul conductei suprapune locuința 2, din secolul XVI, care se constituie astfel într-un *terminus post quem* pentru construcția acesteia și ne permite să apreciem că și ea a funcționat în cursul secolului al XVII-lea, fiind ulterioară primei conducte.

Comuna Pantelimon, jud. Ilfov, responsabil de șantier Gheorghe Mănucu-Adameșteanu; colectiv: Dan Căpățână³⁹.

În perioada 11 octombrie-13 noiembrie 2004, pe teritoriul comunei Pantelimon s-au desfășurat lucrări arheologice preventive. Ele au avut ca obiect cercetarea unei zone situate la nord de pădurea Pantelimon, la est de lacul omonim, la sud de șoseaua națională București-Constanța și în imediata vecinătate a ramificației DJ spre comuna Cernica.

³⁹ Vezi, în volumul de față, raportul complet asupra cercetării.

Stratigrafia generală

Din cercetarea celor opt secțiuni și cinci casete s-a conturat următoarea situație stratigrafică: între 0-0,40 m se află stratul vegetal; între -0,40 – 0,80/0,90 m se află un strat de pământ castaniu închis, în care s-au găsit fragmente ceramice din următoarele epoci istorice: Bronz, Hallstatt, Latène, secolele III-IV p. Chr., VI-VII, X-XI și al XIX-lea; de la -0,90 m începe solul viu, reprezentat de un pământ galben-lutos.

Dintre descoperirile de aici menționăm o locuință din secolele III-IV p. Chr., un cuptor din lut, o vatră și două gropi menajere din secolele X-XI.

Toate celelalte complexe (cinci bordeie și cinci gropi menajere) datează din primele decenii ale secolului al XIX-lea. Ele aparțin satului Pantelimon, care a fost incendiat în timpul evenimentelor din anii '20 ai secolului al XIX-lea (părăsirea Capitalei de oastea lui Tudor Vladimirescu, urmată de distrugerile provocate de armata otomană).

A. *Cercetări arheologice de suprafață*⁴⁰

1982

După ce s-a luat hotărârea de săpare și construire a canalului Dunăre-București și a obiectivelor aferente – diguri, căi de acces, porturi, bazine și lacuri pentru staționarea navelor etc. – pe suprafețele care urmau a fi afectate de aceste amenajări s-au efectuat cercetări de suprafață care au dus la identificarea unei serii de locuri omenești, succedându-se de-a lungul Dâmboviței, în aval de Bucureștiul vechi. Între acestea menționăm:

Văcărești - în aval de mănăstire, pe malul drept al Dâmboviței, pe locul destinat construcției tribunei stadionului, în spatele Institutului de Cercetări Electromecanice de pe șoseaua Olteniței, cu prilejul executării unor excavații pentru amplasarea unei conducte de aprovizionare cu apă, au fost identificate contururile unor locuințe cu vetre de foc, fragmente ceramice, oase de animale, din epoca bronzului (cultura Tei), din prima și a doua epocă a fierului și din secolele X-XI.

Pe terasa Dâmboviței, după ce valea cotește spre est, s-au identificat fragmente ceramice, o figurină fragmentară zoomorfă și silexuri (un ferăstrăiaș) din neolitic (cultura Gumelnița).

⁴⁰ Cercetările arheologice de suprafață au fost efectuate de Vasile Boroncău, care este și autorul prezentării de față.

La est de șoseaua Olteniței, pe panta de coborâre spre Grădina de Flori a sectorului IV, în săpăturile de fundație a unui bloc de locuințe—fragmente de ceramică dacică lucrate la roata olarului, într-o locuință de sec. II-I a. Chr., iar mai la est, la aproximativ 800 de m, începe o așezare cu bordeie din sec. II-III d. Chr. cu ceramică lucrată cu mâna și la roata olarului.

1984

Satul Ciocănari, comuna Periș, jud. Ilfov, spre liziera pădurii, aproape de stâlpii de înaltă tensiune, pe malul unei văi, s-au identificat fragmente ceramice Glina; la cercetare a participat și inginerul agricol Sălișteanu.

1988

Satul Glina, jud. Ilfov. Cercetări de teren și săpături arheologice cu studenții facultăților de științe sociale (Istorie, Drept, Filosofie) din cadrul Universității București. În primăvara anului 1988 s-au efectuat cercetări de teren, care au fost urmate și de săpături la Glina, jud. Ilfov, în perimetrul și în fața Fabricii de Mezeluri Glina. Săpăturile s-au desfășurat în special pe terasa dreaptă a râului Dâmbovița, între calea ferată și râpa bălții Ochiul Boului. S-au identificat locuiri de tip bordei, un bogat material ceramic din epoca bronzului, ornamentat cu motivul făcut cu măturica, cu pieptenele, aparținând culturii Glina, unelte de silex, oase de animale. Săpăturile au fost reluate și în vara anului 1989, tot cu studenții, în special de la Filosofie.

Dudești-Cioplea, pe terasa înaltă, fragmente ceramice de epoca bronzului.

Dudești-Cioplea. În timpul lucrărilor de canalizare a Dâmboviței din cadrul proiectului Canalului Dunăre-București, la solicitarea inginerului Pătuleanu, la 100 m. amonte de drumul care vine de la Dudești, în albia râului, la aproximativ 8-10 m. adâncime, copaci îngropați în pământ, în stare de semicarbonizare, după părerea inginerului-șef, Istovan Ion, șeful punctului de lucru, provin de la un pod mai vechi.

Fundeni. La decopertarea unui bot de deal, situat la vest de calea ferată și la sud de sat, s-a identificat o construcție de cărămidă, cu două încăperi, ce comunicau una cu alta, probabil în legătură cu fostul sistem de apărare a Bucureștiului de la Pantelimon.

Popești, venind din aval, pe un bot de deal, care înaintează în lunca Dâmboviței, la săparea șanțului pentru implantarea unei conducte către stația de epurare a apelor reziduale, au fost identificate construcțiile unor locuințe care, după fragmentele ceramice găsite, datează din prima epocă a fierului și din sec. XV-XVI.

Tegheș, în vecinătatea localității Grădinari, de pe malul drept al Argeșului, în malul stâng, se află o mare exploatare de nisip și prundiș. Aici, la o adâncime de peste 5 m, se află o pădure îngropată în care copacii și arbuștii au fost îngropați de nisipuri și prundișuri cu stratificări din mai multe evenimente diluvionare. Lucrările din carieră i-au desvelit și oferă un peisaj pitoresc, ca într-o pădure înghețată.

Buda-Cornetu, comuna Cornetu, jud. Ilfov. La est de șoseaua care trece pe actualul baraj peste Argeș, prin cercetările de teren, au fost identificate dovezi de locuire din epoca bronzului (cultura Tei) și medievală (sec. XVI-XIX), care s-au retras în timp spre actualele așezări, din cauza inundațiilor Argeșului. În albia Argeșului, aici ca și la Tegheș, Ordoreanu și Popești, în excavările pentru adâncirea albiei navigabile a canalului Dunăre-București au fost observați copacii unui păduri îngropate de aluviunile Argeșului. După anul 2000, cercetările au fost reluate, cu un colectiv lărgit de la Universitățile București, Cluj și Institutul de Meteorologie din București, care sunt în curs de desfășurare.

Atlas-ghid 2000	Lucia Stoica, Neculai Ionescu
Ghinea, Dan D. Ionescu, Petre
Iliescu, Cecilia Luminea, Minerva
Georgescu, <i>Atlas-ghid. Istoria și
arhitectura lăcașurilor de cult din
București</i> , Ed. Ergorom, volumele I-
III, București, 2000.
Ciuceanu 1992	Radu Ciuceanu, Cercetări
arheologice medievale pe Dealul
Piscului, CAB , IV, p. 205-209.
Iorga 1939	Nicolae Iorga, <i>Istoria Bucureștilor</i> ,
Ediția Municipiului București,
București, 1939.
Georgescu 1992	Laurenția Georgescu, Necropola
medievală din Dealul Piscului. Date
antropologice, CAB , IV, 1992, p.
211-213.
Giurescu 1979	Constantin C. Giurescu, <i>Istoria
Bucureștilor</i> , Ed. II-a revăzută și
adăugită, Ed. Sport Turism,
București, 1979.
Marchiș, C. Bălan, D.
Mohanu, Gh. Mănucu-
Adameșteanu 2000	I. Marchiș, C. Bălan, D. Mohanu,
Gh. Mănucu-Adameșteanu,
<i>Stavropoleos. Ctitorie, oameni,
fapte</i> , Ed. Humanitas, 2000.
Mănucu-Adameșteanu,
C. Nestorescu 1999	Gheorghe Mănucu-Adameșteanu,
Cristian Nestorescu, București III.
Str. Ion Câmpineanu-Hanu Filaret
(1998-1999), CCA , Campania 1998,
București, 1999, p. 20.
Mănucu-Adameșteanu,
B. Tănăsescu,
C. Nestorescu 2000	Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, B.
Tănăsescu, Cristian Nestorescu, 28.
București Dealul Piscului, CCA ,
Campania 1999, București, 2000, p.
22-23.
Mănucu-Adameșteanu,
Monica Mărgineanu-Cârstoiu,
Ingrid Poll,
B. Constantinescu 2000	Gheorghe Mănucu-Adameșteanu,
Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Ingrid
Poll, B. Constantinescu, Hanul
Stavropoleos. Săpăturile arheologice
din 1998-1999, București. MIM ,

- Mănucu-Adameșteanu 2001 XIV, 2000, p. 5-48.
Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, 33. București Punct: Căramidarii de Jos, **CCA**, Campania 2000, cIMEC 2001, p. 48-49.
- Mănucu-Adameșteanu, D. Căpățână, Ingrid Poll, B. Constantinescu 2001 a Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Dan Căpățână, Ingrid Poll, B. Constantinescu, Săpături arheologice de salvare în București: strada Colței nr. 8 (sec. XVIII-XIX), **București.MIM**, XV, 2001, p. 19-55.
- Mănucu-Adameșteanu 2002 Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, 40. Brănești, com. Brănești, jud. Ilfov. Punct: malul lacului Pasărea, **CCA**, Campania 2001, București, 2002, p. 65-66.
- Mănucu-Adameșteanu, E. Drăgan, I. Poll, D. Căpățână 2002 a Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Elisabeta Drăgan, Ingrid Poll, Dan Căpățână, Depozitul unui negustor de la hanul Stavropoleos, **CAB**, V, 2002, p. 95-124.
- Mănucu-Adameșteanu 2003 Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, 37. București. Punct: str. Armand Călinescu nr. 19, sector 2, **CCA**, Campania 2002, cIMEC 2003, p. 66-67.
- Mănucu-Adameșteanu 2003 a Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, 39. București. Punct: str. Șelari nr. 5, sector 3, **CCA**, Campania 2002, cIMEC 2003, p. 68.
- Mănucu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, V. Apostol, Ș. Bâlici 2003 b Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Virgil Apostol, Ștefan Bâlici, 38. București Punct: str. Șepcari nr. 16, sector 3, **CCA**, Campania 2002, cIMEC 2003, p. 67-68.
- Mănucu-Adameșteanu, E. Drăgan-Bovo, I. Poll, I. Zamfirescu 2003 c Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Elisabeta Drăgan-Bovo, Ingrid Poll, Irina Zamfirescu, O farmacie bucureșteană de la sfârșitul secolului al XIX-lea, **București.MIM**, XVII,

- Mănucu-Adameșteanu,
Monica Mărgineanu-Cârstoiu,
Mihaela Mănucu-
Adameșteanu,
V. Apostol, Ș. Bâlici,
E. Oberländer-Târnoveanu,
Ana-Maria Velter 2005
- Miu 1997
- Negru, C. F. Schuster,
D. Moise 2000
- Negru 2000
- Negru 2000 a
- Negru 2002
- Negru 2002 a
- Negru 2002 b
- Negru 2003
- Negru 2003 a
- 2003, p. 26-63.
- Gheorghe Mănucu-Adameșteanu,
Monica Mărgineanu Cârstoiu,
Mihaela Mănucu-Adameșteanu,
Virgil Apostol, Ștefan Bâlici, Ernest
Oberländer-Târnoveanu, Ana-Maria
Velter, *Teatrul Național din
București (1846-1947). Cercetări
arheologice*, București, 2005.
- Stefania Miu, *Cronica cercetărilor
arheologice. București (1990-1996)*,
București.MIM, 12, 1997, p. 349-
356.
- M. Negru, C. F. Schuster, D. Moise,
*Militari-Câmpul Boja. Un sit
arheologic pe teritoriul
Bucureștilor*, București, 2000.
- M. Negru, București. Punct:
Militari-Câmpul Boja, **CCA**,
Campania 1999, București, 2000, p.
16.
- M. Negru, Descoperiri arheologice
la București-Militari "Câmpul Boja",
BucureștiMIM, 14, 2000, p. 55-65.
- Mircea Negru, București-Curtea
Veche, str. Covaci, nr. 15-17, **CCA**,
Campania 2001, București, 2002, p.
72-75.
- M. Negru, București. Punct:
Militari-Câmpul Boja, **CCA**,
Campania 2001, București, 2002, p.
75-77.
- M. Negru, Descoperiri arheologice
din secolele III și V la București-
Militari "Câmpul Boja",
București.MIM, 16, 2002, p. 58-72.
- M. Negru, București. Punct:
Militari-Câmpul Boja, **CCA**,
Campania 2002, București, 2003, p.
64-66.
- M. Negru, Descoperiri arheologice
în așezarea din evul mediu timpuriu

- de la București-Militari "Câmpul Boja", **București.MIM**, 17, 2003, p. 64-71.
- Negru 2004 M. Negru, București. Punct: Militari-Câmpul Boja, **CCA**, Campania 2003, București, 2004, p. 62-65.
- Negru 2004 a M. Negru, Protejarea patrimoniului arheologic imobil de pe teritoriul Municipiului București. Situl arheologic Militari-Câmpul Boja, **București.MIM**, 18, 2004, p. 41-51.
- M. Negru, în volumul de față M. Negru, O locuință de tip Militari-Chilia descoperită la București-Militari Câmpul Boja, în volumul de față.
- Panait I. Panait, V. Sandu-Cuculea 2001 Panait I. Panait, Vasilica Sandu-Cuculea, 33. București. Punct: Străulești-Măicănești, **CCA**, Campania 2000, cIMEC 2001, p. 49-51.
- Ștefănescu 2003 Aristide Ștefănescu, Cercetări istorice privind biserica Cuvioasa Paraschiva, Domnești, jud. Ilfov, **București.MIM**, XVII, 2003, p. 123-135.
- Poll, M. Negru 2000 Ingrid Poll, M. Negru, Studiu de compoziție asupra ceramicii din secolul al III-lea p. Chr. descoperită la București-Militari "Câmpul Boja", **București. MIM**, 14, 2000, p. 56-59.
- Potra 1985 George Potra, *Istoricul hanurilor bucureștene*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985.
- Sandu-Cuculea 1999 Vasilica Sandu-Cuculea, Cronica cercetărilor arheologice, **București.MIM**, 13, 1999, p 379-382.
- Schuster, M. Negru 2002 C. F. Schuster, M. Negru, Ceramica Tei descoperită la București-Militari "Câmpul Boja", **Cercetări**

- arheologice în aria nord-tracă, IV,**
București, 2002 (sub tipar).
- Stoicescu 1961 Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1961.
- Tătărâm 1983 M. Tătărâm, *La margine de București*, Ed. Sport Turism, 1983.
- Zănescu 1992 Ionel Zănescu, *Cronica cercetărilor arheologice (1981-1989)*, **CAB**, IV, 1992, p. 363-371.